

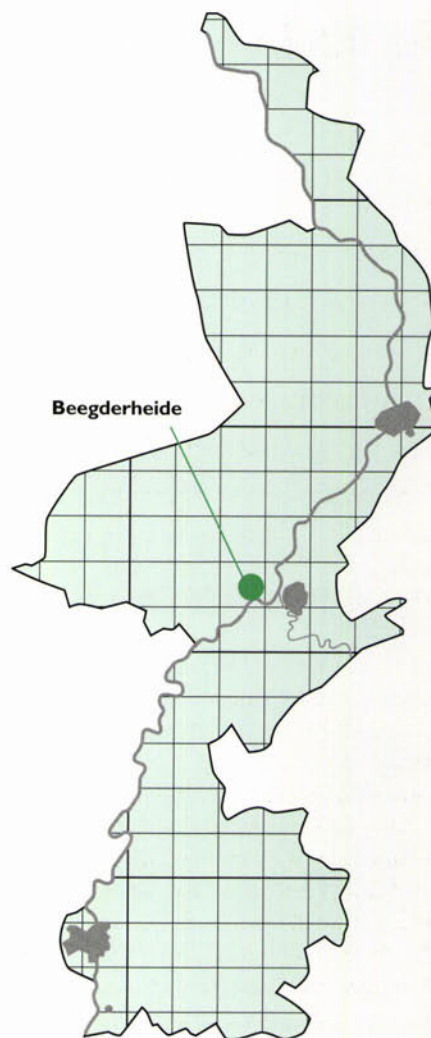
HERSTELPLAN BEEGDERHEIDE 1997-2001

J.G.S. van den Berg, gemeente Heel, Postbus 5000, 6097 ZG Heel

De Beegderheide is een gevarieerd bos- en heidegebied op de westelijke oever van het Maasdal ter hoogte van Roermond. Het is één van de zeer weinige plaatsen waar nog sprake is van een redelijk ongeschonden overgang van het voedselrijke uiterwaardenlandschap naar de hogere, voedselarme dekzanden. Het deel van de Beegderheide in eigendom van de gemeente Heel (circa 200 ha.) bestond oorspronkelijk uit droge en vochtige heidetypen, stuifzand en vennen. Door bosaanplant en natuurlijke successie is het leeuwendeel van de heideterreinen in de loop der tijd verdwenen.

In 1994 groeide het besef dat de resterende heideterreinen en vennen gestaag in kwaliteit achteruit gingen. Duidelijk werd dat, indien niet op korte termijn ingegrepen zou worden, de landschappelijke, floristische en faunistische kwaliteit van de Beegderheide volledig verloren zou gaan.

Naast de gemeente Heel worden grote delen van de Beegderheide beheerd door Waterleidingmaatschappij Limburg, Stichting het Limburgs Landschap en Rijkswaterstaat (samen circa 100 ha.).

DE VOORBEREIDINGEN

VOORONDERZOEK

In maart 1995 heeft de gemeenteraad van Heel besloten het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg opdracht te geven voor het inventariseren van de Beegderheide. De cultuurhistorische, bodemkundige, geologische, floristische en faunistische aspecten van de Beegderheide zijn in een lijvig rapport beschreven. De meest opmerkelijke en voor het gebied karakteristieke waarnemingen zijn vervolgens in een themanummer uitgewerkt. Dit themanummer is samen met de flora- en faunakartering, in oktober 1996 aangeboden aan het college van B en W van de gemeente Heel door de voorzitter van het genootschap.

In opdracht van het Zuiveringschap Limburg en Waterschap Peel en Maasvallei heeft de Kiwa N.V. de hydrologie van het gebied beschreven.

BEGELEIDINGSKOMMISSIE BEEGDERHEIDE

Uit de inventarisatie van het genootschap bleek al snel dat tamelijk rigoreus ingegrepen zou moeten worden om de natuurwaarden van de Beegderheide veilig te kunnen stellen. Een klus die de gemeente Heel nooit alleen zou kunnen klaren. Daarom is direct nadat de inventarisaties waren afgerond een begeleidingscommissie in het leven geroepen. Gemeente Heel, Waterleidingmaatschappij Limburg en Stichting het Limburgs Landschap maken als de drie belangrijkste grondeigenaren onderdeel uit van de commissie.

Daarnaast zijn, vanwege hun specifieke kennis, het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Zuiveringschap Limburg, Waterschap Peel en Maasvallei, het I.V.N., Bosgroep Limburg en De Wassum uitgenodigd deel te nemen aan het overleg. Afgezien van de bovengenoemde partijen is nog een aantal instellingen bij het project betrokken als agen-

dalid. Dit zijn de stichting I.K.L., Jachtcombinatie Beegderheide, provincie Limburg (afd. Groen) en L.N.V Zuid (afd. Bona).

Binnen de begeleidingscommissie worden alle uit te voeren maatregelen voorbesproken en geprioriteerd. Na uitvoering worden alle maatregelen geëvalueerd. De commissie is in november 1996 voor de eerste keer bij elkaar gekomen. Twee maal per jaar wordt vergaderd. Eénmaal in het voorjaar tijdens een veldbezoek en éénmaal in het najaar in de vorm van een binnen-vergadering.

PROEFPROJECTEN

In samenwerking met stichting I.K.L. en vrijwilligers van stichting De Zwaluw en met financiële hulp van provincie Limburg, de MEGA (eigenaar van een hoogspanningsleiding die door het gebied loopt) en stichting het Limburgs Landschap zijn vanaf 1994 jaarlijks proefprojecten uitgevoerd. In de omgeving van diverse vennen zijn bomen geringd

of gekapt en afgevoerd. Verspreid over het gebied zijn venoevers en heideterreinen handmatig of machinaal geplagd. Verruigde heideterreintjes zijn gemaaid. Opslag van berk en Amerikaanse vogelkers is afgezet. De proefprojecten zijn in de daaropvolgende jaren gemonitord. Bij het opstellen en de uitvoering van het herstelplan is intensief gebruik gemaakt van de ervaringen die met de proefprojecten zijn opgedaan.

HET HERSTELPLAN

MAATREGELLEN

Met de flora- en faunakartering als uitgangspunt is in 1996 door adviesbureau De Horst een uitvoeringsplan opgesteld voor het gemeentelijk deel van de Beegderheide. Dit plan voorziet in een gefaseerde uitvoering van een groot aantal maatregelen.

Rondom 22 vennen zijn maatregelen gepland. In een enkel geval wordt volstaan met het kappen van enkele bomen aan de rand van een ven. Meestal zijn de voorgenomen maatregelen drastischer: bosverwijdering, plaggen van

venoevers en in enkele gevallen het compleet uitbaggeren van volledig verruigde vennen. Tevens voorziet het plan in het herstel van enkele heideterreinen (plaggen, bosverwijdering) en het begrazingsgereed maken (plaatsen raster en toegangspoorten) van de heideterreinen ten behoeve van begrazing met schapen.

Enkele kengetallen om een indruk te geven van de omvang van het totale herstelproject: op het gemeentelijk deel van de Beegderheide wordt bijna vijftien hectare bos gekapt en omgevormd naar heide. Ongeveer 18,5 hectare droge en natte heideterreinen (incl. diverse venoevers) wordt geplagd. Hierbij komt 14.700 m³ plagsel vrij. Tien vennen worden geheel of gedeeltelijk (4.800 m³) uitgebaggerd. De totale lengte te plaatsen schapenraster bedraagt 7.400 meter. Bospaden met een totale lengte van circa vijf kilometer worden afgesloten voor recreatie.

Naar aanleiding van het ecohydrologisch onderzoek zijn in 1998 nog vijf vennen die op eigendom van de waterleidingsmaatschappij en Rijkswaterstaat liggen, aan het herstelplan toegevoegd. Bovendien is naar aanleiding van

FIGUUR 1

Fengersven, voorjaar 1999, bomen rondom het ven zijn gekapt, het ven is uitgebaggerd en delen van de oevers zijn geplagd (dia: J. van den Berg).

het rapport geadviseerd op een aantal extra locaties bos te kappen (totaal ruim 2 ha.) en om te vormen naar heide.

In januari 1998 is gestart met de uitvoering van het herstelplan. Begonnen werd met het kappen van bomen in de omgeving van enkele vennen. Vervolgens zijn de eerste heideterreinen geplagd.

Inmiddels zijn zes vennen volledig en tien vennen gedeeltelijk uitgebaggerd. Er is 4,5 hectare droge en natte heide geplagd. Alle schapenrasters zijn geplaatst. Alle paden die afgesloten moeten worden zijn gebarricadeerd met takkenrillen. Wandelroutes zijn waar nodig aangepast.

VOORLICHTING

Het herstelplan Beegderheide is redelijk omvangrijk te noemen en heeft daarom nogal wat gevolgen voor recreanten en omwo-

nenden. Dit maakt een goede voorlichting noodzakelijk. In het voor- en najaar van 1997 is, in samenwerking met het I.V.N. een aantal excursies georganiseerd. Aan de hand van enkele proefprojecten is toegelicht welke maatregelen genomen worden. Het I.V.N. heeft een opdrachtentocht voor scholen samengesteld. Vanaf 1997 is regelmatig aandacht besteed aan het herstelproject in het gemeentelijk informatieblad en de pers. Er zijn informatieborden bij de entrees geplaatst. In april 1998 is een uitgebreide brochure uitgegeven.

Inmiddels beginnen de eerste effecten van de maatregelen zichtbaar te worden. In 1999 worden wederom excursies georganiseerd, waarbij aandacht wordt besteed aan de eerste effecten.

WERKGROEP BEEGDERHEIDE

Hoe ingrijpend het herstelplan ook is, het is niet meer dan een goed begin. Om de gestelde doelen te kunnen halen is het aansluitende vervolgbeheer minstens zo belangrijk. Ook dit kan de gemeente niet alleen. De betrokkenheid van omwonenden en de gebruikers (wandelaars en fietsers) is voor het slagen van het project van wezenlijk belang. Hiertoe is de Werkgroep Beegderheide opgericht. Omwonenden die graag betrokken willen worden bij het beheer en die bereid zijn mee te denken of een handje te helpen zijn lid. De eerste bijeenkomst van deze groep heeft in juni van dit jaar plaatsgevonden. Taken die binnen deze groep gestalte krijgen zijn bijvoorbeeld het monitoren van de ven- en grondwaterpeilen, controleren van vangpotten ten behoeve van een loopkever- en mieronderzoek en nakijken van voorzieningen zoals de uitgezette wandelroutes.

DE EERSTE RESULTATEN

Hoewel de eerste grootschalige maatregelen pas relatief recent zijn uitgevoerd, zijn toch reeds enkele opmerkelijke resultaten behaald. Dit komt vooral omdat vanaf 1994 jaarlijks kleine proefprojecten, verspreid

over het gehele gebied zijn uitgevoerd. Bovendien blijken diverse plantensoorten opmerkelijk snel op de maatregelen te reageren. In het onderstaande overzicht wordt kort ingegaan op de ontwikkeling van een aantal soorten die voorkomen op de Limburgse lijst van bedreigde planten (1998).

Van diverse soorten is het aantal vindplaatsen duidelijk toegenomen: Van Kleine zonnedauw waren in 1995 bijvoorbeeld zeven vindplaatsen bekend. In 1998 is deze soort op 18 locaties gevonden.

Bruine snavelbies kon in 1995 op twee plekken worden aangetroffen. Inmiddels is dat op negen plaatsen het geval.

Van Ronde zonnedauw was nog slechts één vindplaats bekend. Op deze locatie heeft deze soort zich inmiddels fors uitgebreid. Bovendien is het aantal vindplaatsen uitgebreid tot vier.

Moeraswolfsklauw kon alleen nog op het terrein van Stichting het Limburgs Landschap worden aangetroffen. Inmiddels groeit deze soort ook op één locatie in het gemeentelijk deel van de Beegderheide.

Ook van bijvoorbeeld Blauwe zegge, Zompzegge, Gewone dopheide, Veelstengelige waterbies, Trekrus en Tormentil is het aantal vindplaatsen toegenomen.

Van een groot aantal soorten is voornamelijk geen uitbreiding van het aantal vindplaatsen waargenomen maar is wel een duidelijke toename op de bekende standplaatsen geconstateerd. Voorbeelden zijn Draadzegge, Snavelzegge, Kruipbrem, Veenpluis en Klokjesgentiaan. Van de Klokjesgentiaan stonden in 1994 bijvoorbeeld nog slechts vijftien planten in het gebied. In 1998 zijn 101 gentianen, waarvan 55 planten met één of meerdere bloeistengels, geteld.

Heel opmerkelijk is de snelle terugkeer van enkele soorten die recent uit het gebied waren verdwenen. Witte snavelbies was bijvoorbeeld van twee vindplaatsen bekend maar is sinds respectievelijk 1986 en 1988 niet meer aangetroffen. Op de oude vindplaatsen is deze soort nog steeds niet aangetroffen. Wel is Witte snavelbies inmiddels op drie andere locaties opgedoken.

Moerashertshooi was eveneens sinds gerui-

me tijd verdwenen. De laatste vindplaats was een ven ten noorden van de Napoleonsbaan. Ten zuiden van de Napoleonsbaan is Moerashertshooi in 1997 op de oevers van een ven in grote aantallen teruggekeerd.

Klein warkruid was tot 1995 van één locatie, ten zuiden van de Napoleonsbaan, bekend. Hier heeft deze soort geen stand kunnen houden. Ten noorden van de Napoleonsbaan zijn inmiddels drie vindplaatsen met aanzienlijke aantallen Klein warkruid gevonden.

Over veranderingen van de fauna zijn op dit moment nog onvoldoende gegevens voorhanden. Bovendien zijn de proefprojecten te klein en de herstelmaatregelen te jong om nu reeds conclusies aan de eventuele veranderingen van de fauna te kunnen verbinden.

VOORUITBLIK

De planning is om in de loop van het jaar 2001 het volledige herstelproject af te ronden. Het vervolgbeheer bestaat uit begrazing met schapen. Hiermee is in april 1999 begonnen. Van april tot en met november zijn de schapen in het gebied aanwezig. In de winterperiode zal mogelijk een klein aantal schapen in het gebied aanwezig blijven om opslag van Amerikaanse vogelkers tegen te gaan. De komende jaren zal binnen de begeleidingscommissie geëvalueerd worden of de begrazingsintensiteit en -periode bijgestuurd moeten worden.

Daarnaast dient de komende jaren gezocht te worden naar mogelijkheden om het beheer van de omliggende gebieden af te stemmen op het beheer van de Beegderheide. Wellicht kunnen verbindingen naar de nabijgelegen Tuspeel gerealiseerd worden en kan het begrazingsbeheer uitgebreid worden naar de vennen die eigendom van de Waterleidingmaatschappij en Stichting het Limburgs Landschap zijn.

Tevens dient bekeken te worden of de drie heideterreinen van de Beegderheide onderling met elkaar in verbinding gebracht kunnen worden.